

การประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร

Evaluation of the Basic Education Core Curriculum 2008 in the Leading Schools for Curriculum Implementation

มาเรียม นิลพันธุ์*

Maream Nillapun

ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม**

Chaiyos Phivitayasirithum

ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย*

Siriwan Vanichwatanavorachai

อุบลวรรณ ส่งเสริม***

Ubonwan Songserm

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนต้นแบบ การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีหลักการ จุดหมายของหลักสูตร สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน วิทยาลัยและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรไม่สะท้อนคุณภาพผู้เรียน ด้านคนดี ผู้บริหารและครูขาดความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารจัดการหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อิงมาตรฐาน เทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง รวมทั้งการประเมินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และพบว่าแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการของโรงเรียนต้นแบบ และบุคลากรทางการศึกษา มีรูปแบบการพัฒนา 9 ขั้นได้แก่ 1) ประชาสัมพันธ์หลักสูตร 2) สร้างเครือข่าย 3) พัฒนาเอกสารและสื่อ 4) ให้ความช่วยเหลือเป็นที่เล็งและนิเทศ 5) วิจัยติดตามสภาพปัญหาการใช้หลักสูตร 6) เสริมสร้างให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่ติดตามประเมินผล 7) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 8) เผยแพร่ผ่านเวทีและสื่อต่างๆ และ 9) พัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

คำสำคัญ: การประเมินผลการใช้หลักสูตร/ โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

*** อาจารย์ ดร. ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

This research aimed to evaluate the results of the Basic Education Core Curriculum 2008 and study the guideline to strengthen academic development for the leading schools This Research was Evaluation Research with Mixed Method Research. The samples are the leading schools of the Basic Education Core Curriculum 2008 were derived by cluster sampling from 19 inspection areas. This research was analyzed by basic statistic and content analysis. The research results were: 1) Principle and objectives of the basic education core curriculum 2008 according to standard based curriculum found that the details of mission and principles were too much in content. The competencies of students were very difficult to evaluation. The vision and desirable features are not covered the needs of schools, communities and local. The standard and indicators of the Basic Education Core Curriculum 2008 can not reflect the good quality of the students. The administrators and teachers were lack of knowledge and understanding on curriculum management administration, design process for the standard teaching, techniques and how to measure and evaluate based on authentic assessment and social and public activities assessment. 2) Ways to strengthen academic development for leading schools and educational personnel founded that 9 steps to strengthen academic development: 1)public relation 2)networking 3)develop documents and media 4) coach, mentor and supervise 5) research 6) enhance 7) knowledge management 8) disseminate and 9) develop and improve curriculum

Keywords: Evaluation of the Basic Education Core Curriculum/ Leading Schools for Curriculum Implementation

บทนำ

หลักสูตรมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา และช่วยทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีเป้าหมาย เนื่องจากหลักสูตรเป็นตัวกำหนดเป้าหมายของผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอนและการประเมิน จึงต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร (Jacobs, 2009: 21) หลักสูตรจึงเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษา (สุนีย์ ภูพันธุ์, 2546: 16) และเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้สถานศึกษามีความน่าเชื่อถือ เป็นตัวแทนของชุดความต้องการที่คาดหวังที่ต้องจัดประสบการณ์ในการพัฒนาผู้เรียน (Wiles, 2009: 2) และนำไปสู่ความสำเร็จของผู้เรียน

นอกจากนี้ อ่าง บัวศรี (2532: 9) และจิตทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 10) ได้กล่าวว่า ในการจะทำให้หลักสูตรบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ควรต้องให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายลงสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม เพื่อพัฒนาคุณภาพทั้งครูและผู้เรียน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าใจกระบวนการของหลักสูตร การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ การประเมินผลการใช้หลักสูตร เป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อนำมาตัดสินคุณค่าหรือคุณภาพของหลักสูตรนั้น

การประเมินผลหลักสูตรจึงเป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้ทราบว่า หลักสูตรที่ใช้อยู่ได้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหา หรืออุปสรรคใดบ้างจะได้แก้ไข ปรับปรุงพัฒนาต่อไป ดังนั้นเมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรและนำไปใช้ก็จะต้องมีการประเมิน เพื่อนำผลมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรต่อไป ผู้วิจัยสังเคราะห์รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model) ตามแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler) รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก (Criterion Model) ตามแนวคิดของสเตค (Stake) และรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ช่วยในการตัดสินใจ (Decision-Making Model) ตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการประเมินตรงตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตร และเป็นข้อมูลเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร และศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการให้กับโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

ในปีการศึกษา 2552 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) 185 เขต ได้ดำเนินการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนต้นแบบจำนวน 555 โรงเรียน ใช้หลักสูตรในเขตพื้นที่การศึกษาละ 3 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษา ขยายโอกาส และมัธยมศึกษา เพื่อนำผลจากการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติในด้านการบริหารจัดการ หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และการวิจัยเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และนำข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนต้นแบบไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำ

หลักสูตรสถานศึกษาให้กับโรงเรียนทั่วไป เพื่อการขับเคลื่อนและขยายผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไปสู่การปฏิบัติ และในระหว่างการใช้หลักสูตรดังกล่าว สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้ติดตาม ดูแล และประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะรวมทั้งจัดประชุมพบทวนการดำเนินงานของโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งโรงเรียนต้นแบบได้ใช้หลักสูตรครบทุกชั้นปีแล้ว ในปีการศึกษา 2554 จึงควรให้มีการประเมินหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดให้มีการประเมินการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ และเสนอแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการให้กับโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษา โดยร่วมกับคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อนำผลมาพัฒนาหลักสูตร พัฒนาผู้เรียน และจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้สอดคล้องกับการพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21

ผลการวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความร่วมมืออย่างดียิ่ง และการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร และบุคลากรทางการศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จำนวน 555 โรงเรียน (เริ่มใช้หลักสูตรแกนกลาง ปีการศึกษา 2552) แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. ระดับประถมศึกษา 185 โรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 183 เขต
2. ระดับขยายโอกาส 183 โรงเรียน ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 183 เขต
3. ระดับมัธยมศึกษา 187 โรงเรียน ในเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา 42 เขต

ขอบเขตด้านการประเมิน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเคราะห์รูปแบบการประเมินของ Tyler ที่เน้น Goal Attainment Model, Criterion Model ของ Stake และ CIPPI_{EST} Model ของ Stufflebeam

ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่เดือนกันยายน 2555 - กันยายน 2556 รวมระยะเวลา 1 ปี

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้มี 3 ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 ประเมินผลการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการของโรงเรียนต้นแบบ และบุคลากรทางการศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) เก็บรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสอบถาม

2) ตรวจสอบเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา หน่วยการเรียนรู้/แผนจัดการเรียนรู้ ของโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ระยะที่ 3 ศึกษากระบวนการพัฒนาหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ 8 ท่าน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการพัฒนาผู้บริหารและครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร นักวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารด้านการพัฒนาหลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน

โดยมีผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการ ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ศึกษานิเทศก์ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเขตพื้นที่การศึกษา แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา แบบสอบถามศึกษานิเทศก์ ประเด็นสนทนากลุ่มครูผู้สอน ประเด็นสนทนากลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประเด็นสนทนากลุ่มคณะกรรมการบริหาร

หลักสูตรและงานวิชาการ แบบตรวจสอบองค์ประกอบ และคุณภาพหลักสูตรสถานศึกษา แบบประเมิน หน่วย/แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณร่วมกับข้อมูล เชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย (X) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียน ต้นแบบการใช้หลักสูตร

1.1 ด้านสภาพการใช้หลักสูตร

1) หลักการ แนวคิด ของหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตามแนวคิด Standard Based Curriculum วิสัยทัศน์ หลักการ จุดหมาย ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีความชัดเจนเน้น เป้าหมายการจัดการศึกษา แต่มีรายละเอียดมาก ควรมีการกำหนดให้สั้น กระชับ สะท้อนปรัชญา การศึกษาไทยและหลักการเศรษฐกิจพอเพียง สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนกำหนดไว้ครอบคลุม แต่เป็นภาพกว้างปฏิบัติได้ยาก การวัดประเมินผล ควรมีตัวชี้วัดและแนวทางการวัดและประเมินผล คุณลักษณะอันพึงประสงค์ดี ครอบคลุมแต่มีหลาย ประการควรสังเคราะห์จัดกลุ่ม กลุ่มสาระการเรียนรู้ ในระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ควรปรับให้ น้อยลง และเน้นการอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น และเน้นการบูรณาการ มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ชัดเจนง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ แต่มีจำนวนมาก และมีความซ้ำซ้อนระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ บางมาตรฐานไม่เหมาะกับระดับผู้เรียน ควรมีการ ทบทวนโดยการบูรณาการ และตัวชี้วัดช่วงชั้นควรปรับ เป็นตัวชี้วัดชั้นปี

2) เอกสารหลักสูตรสถานศึกษา พบว่าเขียนวิสัยทัศน์ยังไม่ครอบคลุมสภาพความ ต้องการของโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ควรเน้น ภาพอนาคตที่พึงประสงค์ การเขียนคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายและ จุดเน้นกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาควรมีการประชาสัมพันธ์และ แนะนำการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรชั้นปี มีรายวิชาเพิ่มเติมตาม โครงสร้างหลักสูตร แต่มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และจุดเน้นของโรงเรียนในระดับต่ำ ควรกำหนด รายวิชาเพิ่มเติมตามความต้องการของนักเรียนและ สอดคล้องกับกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น คำอธิบาย รายวิชามีการเขียนไว้ครบตามที่ระบุ แต่มีการกำหนด สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสอดแทรกอยู่ในคำอธิบาย รายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติมยังมีน้อย และ ยังไม่ชัดเจน มีการใช้คำที่ไม่ถูกต้องในการเขียน ควรมีการสอดแทรกกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น ในรายวิชาและใช้คำว่าผลการเรียนรู้สำหรับรายวิชา เพิ่มเติม ส่วนรายวิชาพื้นฐานใช้คำว่าตัวชี้วัดและเขียน รหัสให้ถูกต้อง

3) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีการ กำหนดไว้ชัดเจน แต่ยังขาดรายละเอียดในการทำ แนวทางการจัดการเรียนการสอน แผนการจัด ประสพการณ์ ครูยังขาดความเข้าใจในการจัด และการประเมินกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรระบุจุดประสงค์แต่ละ ประเภทและระดับชั้นให้ชัดเจน มีแนวการจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนเน้นการประเมิน เพื่อพัฒนามากกว่าการตัดสิน และควรให้ความสำคัญ กับกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี เพราะทำให้ผู้เรียน เกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรส่งเสริมให้ โรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญ

4) การบริหารจัดการหลักสูตร มีคณะกรรมการบริหารจัดการหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษา แต่ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างแท้จริง ขาดการเป็นผู้ดูแล พี่เลี้ยงการช่วยเหลือ (Mentoring and Coaching) ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร การสอนและการประเมิน ส่วนใหญ่เป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่คนส่งผลให้การดำเนินงานไม่เป็นระบบ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการให้คำแนะนำช่วยเหลือนิเทศติดตามการใช้หลักสูตร

5) การจัดการเรียนการสอน มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร แต่บางส่วนยังสอนแบบเดิมสอนโดยไม่อิงมาตรฐาน ตัวชี้วัด หลักสูตรสถานศึกษา ยังขาดความเข้าใจในการวิเคราะห์มาตรฐานตัวชี้วัดเพื่อนำไปสู่การสอน และการสอนยังไม่เอื้อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง ควรพัฒนาครูให้เข้าใจ วิเคราะห์หลักสูตรเพื่อนำไปสู่การสอนและการประเมินผล เน้นการสอนที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์

6) การออกแบบหน่วยและแผนการจัดการเรียนรู้ มีองค์ประกอบของหน่วยการเรียนรู้ส่วนใหญ่ครบถ้วน แต่เนื้อหาและสาระสำคัญในแต่ละองค์ประกอบไม่สอดคล้องกัน และครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจกระบวนการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่นที่มีคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ควรเสริมสร้างความเข้าใจในการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design)

7) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีการระบุเกณฑ์การประเมินผลแต่ละระดับชัดเจน แต่ส่วนใหญ่ยังเน้นการวัดและประเมินผล

ในระดับความรู้ ความจำ และยังไม่อิงมาตรฐานตัวชี้วัด การวัดและประเมินผลระดับชาติ ยังไม่ครอบคลุมและสอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด ครูผู้สอนขาดความรู้เกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ควรมีการเสริมสร้างความเข้าใจกับครูในการวัดและประเมินผลขั้นสูงและเน้นการประเมินเพื่อพัฒนา

8) คุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานและตัวชี้วัด มีการระบุไว้ชัดเจนแต่ยังไม่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนด้านคนดี และคุณภาพผู้เรียนจากการทดสอบระดับชาติ ไม่สามารถบ่งบอกความสามารถที่แท้จริง ควรมีการพิจารณาเพิ่มตัวชี้วัดในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สะท้อนความเป็นคนดี และการทดสอบระดับชาติควรสัมพันธ์กับมาตรฐานและตัวชี้วัด

1.2 ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1) การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา พบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษาส่วนหนึ่งยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และการนำหลักสูตรไปใช้ที่ชัดเจนดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรจัดอบรมให้ความรู้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และควรติดตามผลการนำหลักสูตรไปใช้เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ช่วยเหลือและพัฒนากระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ให้กับสถานศึกษา นอกจากนี้ควรมีการวิเคราะห์สภาพความแตกต่างและความต้องการตามบริบทของชุมชน เพื่อที่จะสามารถกำหนดกรอบหลักสูตรที่หลากหลาย ตอบสนองท้องถิ่น ชุมชนได้ และมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้

2) การจัดทำหน่วย/แผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าครูส่วนหนึ่งขาดความเข้าใจในกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่อิงมาตรฐาน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เนื่องจากครูขาดความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจนในการออกแบบการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐาน ประกอบกับปัจจัยด้านการะงาการสอนหลายระดับชั้น หลายวิชาจึงไม่มีเวลาเพียงพอ ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดอบรมให้ความรู้หรือจัดทำเอกสารประกอบเพื่อให้ความรู้ โดยการจัดอบรมนั้นควรแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ และระดับชั้น นอกจากนี้ควรมีการให้ความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เทคนิคการสอน วิธีการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

3) การวัดและประเมินผลผู้เรียนระดับชั้นเรียน พบว่า ครูส่วนหนึ่งยังขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ขาดการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด การสร้างเกณฑ์การประเมินรูปแบบต่างๆ การประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนั้น ควรจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ความรู้ และฝึกปฏิบัติในการสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผล และแนวทางการประเมินผลเพื่อพัฒนาผู้เรียน

1.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรส่วนหนึ่งยังขาดการมีส่วนร่วม และการติดตามผลที่เป็นระบบ ควรเน้นให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร และควรมีการนิเทศติดตามเพื่อช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลโดยใช้กระบวนการนิเทศ (Supervision) การช่วยเหลือ (Coaching) การเป็นผู้ดูแล พี่เลี้ยง (Mentoring) การดูแลติดตาม (Mentoring) การทำวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) มีการบริหารแบบเครือข่าย (Network)

1.4 ข้อเสนอแนะด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับผู้กำหนดนโยบาย) 1) ไม่ควรเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรบ่อย และควรพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญเรื่องหลักสูตร การสอน และการประเมินที่อิงมาตรฐาน 2) ควรวางแผนระยะยาวในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้ทราบแนวทางการดำเนินงาน และควรมีการประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานย่อยในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เป็นการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อนและมีความเชื่อมโยง 3) ควรลดโครงการ กิจกรรม เพื่อให้ครูสามารถสอนได้เต็มที่ การจัดอบรม สัมมนา ควรเป็นช่วงเวลาปิดเทอม หรือ วันหยุดเสาร์อาทิตย์ และควรให้มีการอบรมครูทุกคนแทนการอบรมเฉพาะครูที่เป็นแกนหลัก 4) ควรสนับสนุนด้าน บุคลากร สื่อวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณและการจัดการด้านงานธุรการ และควรมีการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการให้หลากหลาย 5) ควรทำงานเชิงนโยบาย กำกับติดตาม ประเมิน และเปิดโอกาสให้เขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์งานใหม่ มีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลเต็มรูปแบบโดยให้คนในพื้นที่ดูแล และ 6) ควรมีนโยบายในการพัฒนาครูที่ชัดเจน กำหนดให้ครูต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีระบบกำกับติดตามตรวจสอบกระบวนการพัฒนาครูผู้สอน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 1) ควรจัดสรรอัตรากำลังครูให้เหมาะสมกับสาขาวิชาที่โรงเรียนต้องการ ควรอำนวยความสะดวกในด้านเอกสาร 2) ศึกษาวิเคราะห์ควรให้ความรู้ แนะนำ ช่วยเหลือครูอย่างจริงจังและจริงใจ มีการนิเทศติดตามผลที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และควรมีบทบาทที่มากขึ้น

ในการเป็นสื่อกลางระหว่าง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกับโรงเรียนในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น 3) ควรลดภาระงานที่ไม่ใช่ งานของศึกษานิเทศก์เพื่อให้สามารถทำหน้าที่นิเทศ หลักสูตร และดูแลโรงเรียนที่รับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ เพิ่มบทบาทของศึกษานิเทศก์ให้เป็นที่ปรึกษาแก่ครู ผู้สอนในสถานศึกษาได้อย่างจริงจัง 4) ควรมีรูปแบบ การนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่เป้าหมายของ หลักสูตร มีการเตรียมการหรือการวางแผนการนิเทศ มีการติดตามอย่างใกล้ชิด มีการพัฒนาและประเมินผล และใช้สื่อมาช่วยในการนิเทศ 5) ควรมีรูปแบบ การบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ จัดให้มี ระบบการนิเทศติดตามบนหลักการมีส่วนร่วมของ ทุกฝ่าย ใช้หลักการบริหารแบบสร้างเครือข่ายร่วมกับ ระบบการกำกับ ติดตาม และใช้รูปแบบการกระจาย อำนาจทางการศึกษาให้ทุกส่วนมีบทบาทและมีส่วนร่วม ได้สะท้อนประเด็นปัญหาในการนำหลักสูตรไปสู่การ ปฏิบัติร่วมกัน

สถานศึกษา 1) ควรมีการจัดหลักสูตรและ รายวิชาเพิ่มเติมสอดคล้องกับความต้องการของ ท้องถิ่น มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร และมีกิจกรรมส่งเสริม การใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการ 2) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ กับงานด้านวิชาการ มีความรู้เรื่องหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผล เป็นผู้นำด้านวิชาการ 3) ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ต้องมีการทำความเข้าใจ หลักสูตรให้ชัดเจนทั้งในด้านเป้าหมายที่ต้องการ มาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โดยผู้ที่มีความ เชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ความรู้ และมีการฝึกปฏิบัติก่อนนำ หลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ควรมีการติดตามผลการใช้ หลักสูตรอย่างเป็นระบบ 4) ควรมีรูปแบบการบริหาร งานวิชาการที่ดีมีคุณภาพคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

5) ควรมีบทบาทสำคัญในการผลักดันผู้เรียนไปสู่ เป้าหมาย เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ทั้งนี้สถานศึกษาควร มีการช่วยเหลือครูผู้สอนทั้งด้านการให้ความรู้ผ่านการ อบรมเกี่ยวกับหลักสูตร เนื้อหารายวิชา เทคนิควิธีการ จัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษา การประสานงานกับชุมชน

1.5 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการ พัฒนาหลักสูตรยุคศตวรรษที่ 21 และการเตรียม ความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาควรบูรณาการอาเซียนให้ เป็นทั้งเป้าหมายและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดย กำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ในแต่ละ ระดับชั้นอย่างชัดเจน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล 2) ควรมุ่งเน้นทักษะทางภาษา โดยจัดการเรียน การสอนเป็นภาษาอังกฤษ หรือบูรณาการภาษา อาเซียน และมุ่งเน้นการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ พื้นที่การศึกษาที่อยู่ติดชายแดนต้องทำความเข้าใจกับ ภาษาของประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งภาษาไทยต้องม ีความเข้าใจที่ลึกซึ้ง 3) ควรเป็นหลักสูตรที่เน้นวิชา วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ควบคู่กับการ ให้ความสำคัญกับความรู้และความสามารถของผู้เรียน ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบริบทของสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ยังคงมุ่งเน้นคุณลักษณะ ความเป็นไทย มีทักษะชีวิต ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา จิตสาธารณะ ทักษะการบริการ ทักษะอาชีพ การอยู่ร่วมกันในสังคม ความเข้าใจ ในสังคมต่างวัฒนธรรม

2. แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทาง วิชาการของโรงเรียนต้นแบบ และบุคลากรทาง การศึกษา พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็ง

ทางวิชาการด้านหลักสูตรทั้งระบบ ควรมีหลักการที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สู่การจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการด้านหลักสูตรทั้งระบบมี 9 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ประชาสัมพันธ์ (Public Relation) หลักสูตรโดยการประชุมกับเขตพื้นที่ (ผู้บริหารเขต และศึกษานิเทศก์) สถานศึกษา(ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ) และผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อโดยช่องทางต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมในหลักสูตร 2) สร้างเครือข่าย (Networking) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานการศึกษาระดับท้องถิ่น 3) พัฒนา (Develop) เอกสารสื่อวัสดุอุปกรณ์ เกี่ยวกับแนวทางการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในห้องเรียน และพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหาร

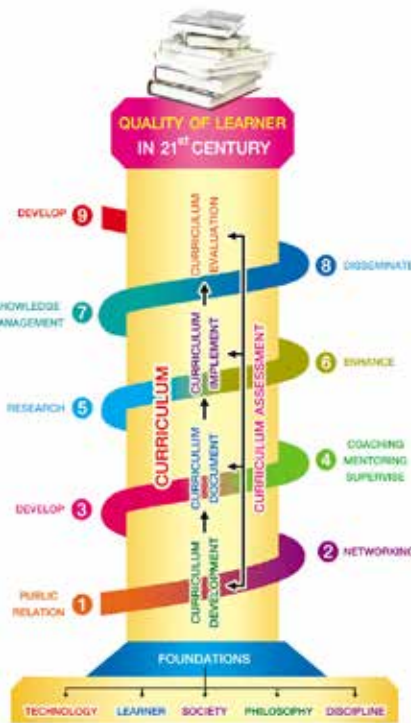
ศึกษานิเทศก์เพื่อเป็นผู้นำมืออาชีพ ในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ 4) ให้ความช่วยเหลือ (Coach) และเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) และนิเทศ (Supervise) ในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ ทั้งในระดับเขตพื้นที่ และสถานศึกษา 5) วิจัย (Research) ติดตามสภาพปัญหาการใช้หลักสูตร และแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการนำหลักสูตรสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ 6) เสริมสร้าง (Enhance) ให้สถานศึกษาและเขตพื้นที่ติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 7) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Management) เกี่ยวกับการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการของสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ต่อเขตพื้นที่การศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรเผยแพร่ (Disseminate) ผ่านเวทีและสื่อต่างๆ เกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งทางวิชาการในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และ 9) พัฒนา (Develop) และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ ดังแผนภาพ 1

รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรทั้งระบบ

ปัจจัยสนับสนุน

1. สื่อ อุปกรณ์ส่งเสริมหลักสูตร เช่น คู่มือครู เอกสารหลักสูตร สื่อการสอน อุปกรณ์ประกอบการสอน สื่อเทคโนโลยี/ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ ที่ต้องเพียงพอ เหมาะสม เพื่อให้การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติเกิดประสิทธิภาพสูงสุด และบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร
2. บุคลากรทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความสามารถ และเพียงพอต่อการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ อาทิ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ เป็นต้น
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน /สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุน กระบวนการพัฒนาหลักสูตร และขั้นตอนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ โดยความร่วมมือจากทุกฝ่าย

หลักการ

การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพ 1 รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตร

3. กระบวนทัศน์ใหม่หลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ เนื้อหาความรู้ (Content Knowledge) ทักษะ (Skills) และค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Value and Attribute) ดังนี้

3.1 เนื้อหาความรู้ (Content Knowledge) แบ่งออกเป็น 4 ระดับ

1) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้พื้นฐานให้กับผู้เรียนในด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม คุณธรรมจริยธรรม รายวิชาประกอบด้วย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ และ สังคมศึกษา (ครอบครัวและชุมชน) ทั้งนี้ให้มีการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ สาระการเรียนรู้อาชีพและเทคโนโลยี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษาและพลศึกษา

2) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 เน้นเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานผู้เรียน และเพิ่มรายวิชาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่กว้างขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร และทักษะการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมผู้เรียนด้านคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นไทย และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต รายวิชาประกอบด้วย ภาษา วัฒนธรรม และเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ สังคม (ประเทศ อาเซียน)

3) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความรู้ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่กว้างมากขึ้น เพื่อสำรวจความสนใจและความถนัดของตนเอง ส่งเสริมทักษะการคิด ทักษะการใช้เทคโนโลยี การสื่อสาร ทักษะชีวิต การเป็นสมาชิกที่

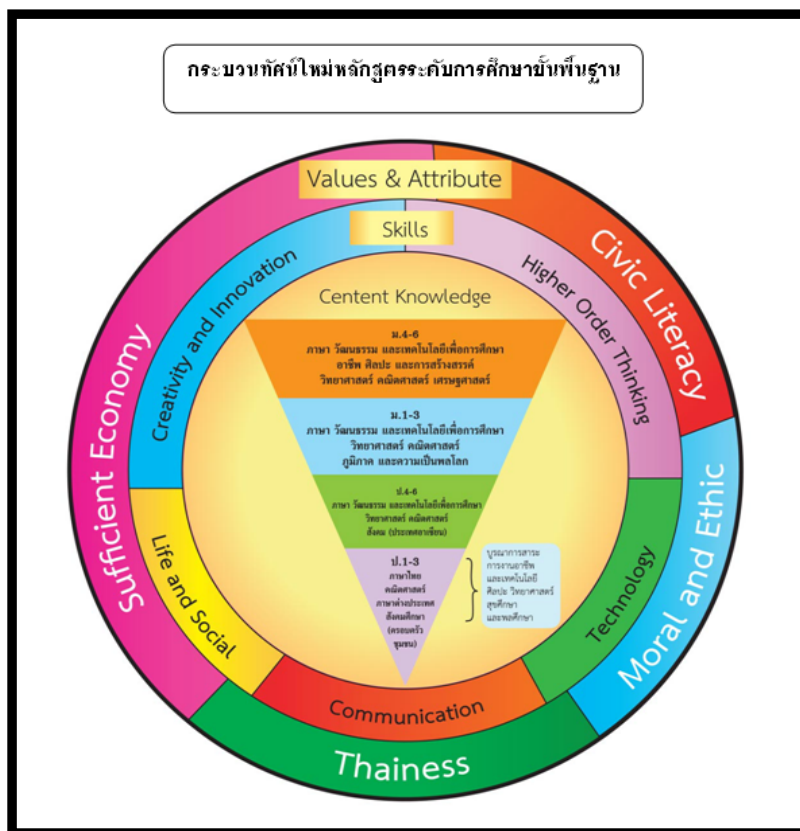

ดีของสังคม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นไทย และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยรายวิชา ภาษา วัฒนธรรม และเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภูมิภาค และความเป็นพลโลก

4) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะ ความชำนาญ และมีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านตามที่สนใจ ทั้งด้านวิชาการและวิชาชีพ การจัดการศึกษามุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการคิดขั้นสูง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ทักษะการสื่อสาร ทักษะชีวิต การเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ความเป็นไทย และการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ประกอบด้วยรายวิชา ภาษา วัฒนธรรม และเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสาร อาชีพ ศิลปะ และสร้างสรรค์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์

3.2 ทักษะ (Skills) การจัดการศึกษาตามกระบวนการทศน์ใหม่หลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็น ดังนี้

- 1) Higher Order Thinking ทักษะการคิดขั้นสูง
 - 2) Technology ทักษะการใช้เทคโนโลยี
 - 3) Communication ทักษะการสื่อสาร
 - 4) Life and Social ทักษะชีวิต และการอยู่ร่วมในสังคม
 - 5) Creativity and Innovation ทักษะการคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม
- 3.3 ค่านิยมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ (Value and Attribute) เป็นลักษณะที่ดีที่ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำไปใช้และปฏิบัติตน ดังนี้
- 1) Civic Literacy หน้าที่พลเมือง
 - 2) Moral and Ethic คุณธรรม และจริยธรรม
 - 3) Thainess ความเป็นไทย
 - 4) Sufficient Economy หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แผนภาพ 2 กระบวนทัศน์ใหม่หลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการประเมินการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของโรงเรียนต้นแบบ

1.1 ด้านเอกสารหลักสูตรสถานศึกษา จากองค์ประกอบของเอกสารหลักสูตร พบว่า มีความไม่ครอบคลุมและไม่ชัดเจน บางองค์ประกอบมีรายละเอียดมากเกินไป เช่น วิสัยทัศน์ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ไม่ครอบคลุมสภาพความต้องการของโรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น หลักการจุดหมาย ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีรายละเอียดมากเกินไปจนหาอัตลักษณ์ไม่ได้ ส่วนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ยังไม่มีตัวชี้วัด และ

ขาดรายละเอียดในการนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนหน่วยและแผนการเรียนรู้ หรือแผนการจัดประสบการณ์เกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไปใช้

1.2 ด้านปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้ การนำหลักสูตรไปใช้ในสถานศึกษา พบว่าครูขาดความเข้าใจในกระบวนการออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่อิงมาตรฐาน การจัดการเรียนการสอนไม่มีความหลากหลาย ขาดความรู้เรื่องการวัดและประเมินผล ไม่สามารถวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด เพื่อการประเมินได้ ครูไม่เข้าใจการสร้างเกณฑ์การประเมินรูปแบบต่างๆ ครูขาดความเข้าใจเรื่องการประเมินผลตามสภาพจริงไม่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ไม่ส่งเสริม

ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สพฐ.จึงควรจัดอบรมให้ความรู้กับบุคลากรทุกฝ่ายและทุกคน ทั้งนี้เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และควรติดตามผลการนำหลักสูตรไปใช้เป็นระยะ เพื่อช่วยเหลือและพัฒนากระบวนการนำหลักสูตรไปใช้ให้กับสถานศึกษา การจัดทำหน่วย/แผนจัดการเรียนรู้

1.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ขาดการมีส่วนร่วมและการติดตามผล ดังนั้นการบริหารจัดการหลักสูตรควรเน้นให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตร และควรมีการนิเทศติดตามเพื่อช่วยเหลือครูในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผลโดยใช้กระบวนการนิเทศ (Supervision) การช่วยเหลือ (Coaching) การเป็นผู้ดูแล พี่เลี้ยง (Mentor) การดูแลติดตาม (Mentoring) การทำวิจัยในชั้นเรียน การบริหารหลักสูตรควรพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมการบริหารแบบ Network โดยอาศัยสังคม online โดยผ่านระบบ Social Network

1.4 ข้อเสนอแนะด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ระดับผู้กำหนดนโยบาย) เสนอว่า 1) ไม่ควรเปลี่ยนแปลงนโยบายหลักสูตรบ่อย และพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญเรื่องหลักสูตร การสอน และการประเมินที่อิงมาตรฐาน 2) ควรวางแผนการดำเนินงานระยะยาวเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้ทราบแนวทางการดำเนินงาน และควรมีการประสานการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานย่อยในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เป็นการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อนและมีความเชื่อมโยง 3) ควรลดโครงการ/กิจกรรมเพื่อให้ครูสามารถสอนได้เต็มที่ การจัดอบรม/สัมมนาควรเป็นช่วงเวลาปิดเทอม หรือ เสาร์อาทิตย์ และควรให้มีการอบรมครูทุกคนแทนการอบรมเฉพาะ

แกนหลัก 4) สนับสนุน 4 M และต้องเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการให้หลากหลาย 5) ควรทำงานเชิงนโยบาย กำกับ ติดตาม ประเมิน และเปิดโอกาสให้เขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์งานใหม่ มีการกระจายอำนาจให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลเต็มรูปแบบ โดยให้คนในพื้นที่ดูแล 6) ควรมีนโยบายในการพัฒนาครูที่ชัดเจน กำหนดให้ครูต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีระบบกำกับติดตามตรวจสอบกระบวนการพัฒนาครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเสนอว่า 1) ควรจัดสรรอัตรากำลังครูให้เหมาะสมกับสาขาวิชาที่โรงเรียนต้องการ ควรอำนวยความสะดวกในด้านเอกสารในการจัดทำ 2) ศึกษาเทคนิค ควรให้ความรู้ แนะนำช่วยเหลือครูอย่างจริงจังและจริงใจ มีการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และควรจะมีบทบาทที่มากขึ้นในการเป็นสื่อกลางระหว่าง สพฐ. กับโรงเรียนในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น 3) ควรลดภาระงานที่ไม่ใช่งานของศึกษานิเทศก์เพื่อให้สามารถทำหน้าที่นิเทศ และดูแลโรงเรียนที่รับผิดชอบได้อย่างเต็มที่ เพิ่มบทบาทของศึกษานิเทศก์ให้เป็นที่ปรึกษาแก่ครูผู้สอนในสถานศึกษาได้อย่างจริงจัง 4) รูปแบบการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่เป้าหมายของหลักสูตร ต้องมีการเตรียมการหรือการวางแผนการนิเทศ มีการติดตามอย่างใกล้ชิด มีการพัฒนาและประเมินผล และใช้สื่อมาช่วยในการนิเทศ 5) ควรมีรูปแบบการบริหารงานได้แก่ จัดให้มีระบบการนิเทศติดตามบนหลักการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ใช้หลักการบริหารแบบสร้างเครือข่ายร่วมกับระบบการกำกับติดตาม และใช้รูปแบบการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ทุกส่วนมีบทบาทและมีส่วนร่วมได้ สะท้อนประเด็นปัญหาในการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน และสถานศึกษาเสนอว่า 1) ควรมีการจัดหลักสูตรและรายวิชาเพิ่มเติมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มีระบบการประกันคุณภาพ

ภายในที่เข้มแข็ง มีกิจกรรมเสริมหลักสูตร และมีกิจกรรมส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 2) ควรมีผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการ มีความรู้เรื่องหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผล เป็นผู้นำด้านวิชาการ 3) ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร ต้องมีการทำความเข้าใจหลักสูตรให้ชัดเจนทั้งในด้านเป้าหมายที่ต้องการ มาตรฐาน ตัวชี้วัด สมรรถนะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเป็นผู้ให้ความรู้ และมีการฝึกปฏิบัติอย่างจริงจังก่อนนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ต้องมีการติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ 4) ควรมีรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่ดีมีคุณภาพคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ 5) ควรมีบทบาทสำคัญในการผลักดันผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ทั้งนี้สถานศึกษาควรมีการช่วยเหลือครูผู้สอนทั้งด้านการให้ความรู้ผ่านการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตร เนื้อหา รายวิชา เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการศึกษา การประสานงานกับชุมชน

1.5 ข้อเสนอแนะด้านแนวทางการพัฒนาหลักสูตรยุคศตวรรษที่ 21 และการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน พบว่า หลักสูตรสถานศึกษาควรบูรณาการอาเซียน เป็นทั้งเป้าหมายและเนื้อหาสาระการเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ในแต่ละระดับชั้นอย่างชัดเจน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ควรมุ่งเน้นทักษะทางภาษา โดยจัดการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษหรือบูรณาการภาษาอาเซียน และมุ่งเน้นการนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติ เน้นความเข้าใจภาษาที่ลึกซึ้งตามบริบทของพื้นที่ ควรเป็นหลักสูตรที่เน้นวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ควบคู่กับการให้ความสำคัญกับความรู้และความสามารถของผู้เรียน

ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ยังคงมุ่งเน้นคุณลักษณะความเป็นไทย

2. แนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการของโรงเรียนต้นแบบ และบุคลากรทางการศึกษา พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการด้านหลักสูตรทั้งระบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การจัดการศึกษาในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีขั้นตอนของรูปแบบการพัฒนาความเข้มแข็งทางวิชาการด้านหลักสูตรทั้งระบบมี 9 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) ประชาสัมพันธ์ (Public Relation) 2) สร้างเครือข่าย (Networking) 3) พัฒนา (Develop) 4) ให้ความช่วยเหลือ (Coach) และเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) และนิเทศ (Supervise) 5) วิจัย (Research) 6) เสริมสร้าง (Enhance) 7) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Management) 8) เผยแพร่ (Disseminate) และ 9) พัฒนา (Develop)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรบนพื้นฐานผลการวิจัยร่วมกับแนวคิดของนักวิชาการในระดับสากล และแนวโน้มการพัฒนาหลักสูตรในอนาคต และหลักสูตรของประเทศต่างๆ ที่เป็นแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice) รวมทั้งนโยบายการจัดการศึกษาในปัจจุบัน และนำผลที่ได้จากการปรับหลักสูตรมาพิจารณาพิจารณาปรึกษากับหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรปรับกระบวนการทบทวนและแนวทางการปฏิบัติงาน การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนโดย

บริหารจัดการหลักสูตรแบบระนาบ (Horizon Management) หรือในลักษณะจากล่างขึ้นบน

3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้ความสำคัญกับเป้าหมายของหลักสูตรมากกว่าการประเมินผลที่ได้จากคะแนน O-NET

4. การให้ความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการด้านหลักสูตรควรสร้างเครือข่าย (Networking) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครู เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานการศึกษาระดับท้องถิ่น และสถานศึกษา

5. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรปรับระบบทัศนคติจากการนิเทศติดตามงาน เป็นการใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring และการช่วยเหลือ (Coaching) แบบกัลยาณมิตร เพื่อร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน แนวใหม่ควรเน้นการมีส่วนร่วมในการ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการและร่วมประเมิน ติดตามช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาานิเทศก์ ชุมชน นักวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งสถาบันวิชาชีพเฉพาะทาง เช่น สาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

2. ควรมีการวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ ให้ความสอดคล้องกระชับ ชัดเจนเหมาะสมกับวัยและการพัฒนาของผู้เรียน

3. การนำหลักสูตรสู่ การปฏิบัติในสถานศึกษา ควรมีการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องควบคู่ไปด้วย ได้แก่การบริหารจัดการหลักสูตร การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เทคนิควิธีการสอน การประเมินผล การพัฒนาสื่อวัตกรรมการเรียนการสอน

4. ควรนำผลจากการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีการประชาสัมพันธ์เสริมสร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของสังคม และสอดคล้องกับสภาพสังคมและการศึกษาในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยติดตามผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษาโดยสถานศึกษาทุกสถานศึกษาและเขตพื้นที่ นำผลจากการวิจัยของแต่ละสถานศึกษามาสังเคราะห์ผลการประเมินหลักสูตร และนำผลที่ได้มาปรับปรุงพัฒนาการใช้หลักสูตรในเขตพื้นที่

2. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความคาดหวังและผลการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางในทรรศนะ มุมมองของผู้ปกครอง

3. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานจากผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประสพการณ์ และทรรศนะเกี่ยวกับพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาไทย ของผู้พัฒนาหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อนำผลจากการสะท้อนคิดมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). **การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ อลิอันเพลส.
- ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม. (2550). **การพัฒนารูปแบบการประเมินหลักสูตร: การประยุกต์ใช้การประเมิน อภิमान. ปริญญาโทปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาหลักสูตร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**.
- อัมร บัวศรี. (2532). **ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: ธนธการพิมพ์.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). **การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม**.
- _____. (2555). **การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม**.
- _____. (2555). **วิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 7). ศูนย์วิจัยและพัฒนาทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม**.
- สุนีย์ ภูพันธ์. (2546). **แนวคิดพื้นฐานการสร้างและการพัฒนาหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cresswell J.W.&Plano Clark V.L. (2011). **Mixed Methods Research**. 2nd Sage Publications Inc, UK.
- Heidi Hayes Jacobs. (2009). **Curriculum 21 Essential Education for a Changing World**. Alexandria, VA: ASCD.
- Stufflebeam, Daniel L. et al. (2007). **Evaluation Theory Models and Applications**. San Francisco: Jossey-Bass.